

LEDA-Nyt nr. 37 - April 2004

ISSN 0908-355

Redigeret af Carsten Hansen og Peter Widell

Indhold

Meddelelser fra bestyrelsen	s. 2
Indkaldelse til generalforsamling i LEDA	s. 3
Medlemsmøde	s. 3
Den Danske Ordbog er en helt ny ordbog i seks store bind	s. 4
Anmeldelser af Den Danske Ordbog – en statusrapport	s. 5
CorDiale - nyt talesprogs korpus på nettet	s. 11
10. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog	s. 12
Summer School Master Class – Lexicography	s. 12

Medlemsmøde onsdag den 28. april 2004 kl. 15.00

Den Danske Ordbog – en foreløbig evaluering

Generalforsamling onsdag den 28. april kl. 17.00

Sted: Københavns Universitet Amager "Det nye KUA" lokale 22.1.49

Meddelelser fra bestyrelsen

De er ingen meddelelser fra bestyrelsen.

LEDA-Nyt udgives af Foreningen af Leksikografer i Danmark (LEDA) og udkommer to gange om året. LEDA-Nyt udsendes fast til LEDA's medlemmer.
Bidrag til næste nyhedsbrev sendes til formanden inden 1. oktober 2004
Dette nummer er redigeret af Carsten Hansen og Peter Widell
LEDA er en forening der fungerer som forum for praktisk og videnskabeligt ordbogsarbejde og ledes af en bestyrelse som frem til næste generalforsamling består af:

Peter Widell (formand), Høegh-Guldbergsgade 51, 2., 8000 Århus C, norwidell@hum.au.dk
Carsten Hansen (næstformand), carsten@lexitext.dk
Christian Becker-Christensen (kasserer), Christian.Becker-Christensen@pol.dk
Henrik Hovmark, hovmark@hum.ku.dk
Henrik Lorentzen, hl@dsl.dk
Sanni Nimb, sanni@cst.dk
Jørgen Schack, schack@dsn.dk

Kontingent for medlemskab af Foreningen af Leksikografer i Danmark (LEDA) kr. 125,- (kan indbetales på girokonto 139-1968)

Kontingent for medlemskab af Nordisk Forening for Leksikografi (NFL) kr. 180,-/NKR 200,-

Henvendelse vedrørende indmeldelse og adresseændring sker til foreningens kasserer. Øvrige henvendelser rettes til formanden

INDKALDELSE TIL GENERALFORSAMLING

Onsdag den 28. april 2004 kl. 17.30
Københavns Universitet Amager, lokale 22.1.49

Dagsorden ifølge vedtægterne

1. Valg af dirigent
2. Formanden aflægger beretning
3. Kassereren fremlægger det reviderede regnskab
4. Fastsættelse af kontingent
5. Valg af formand og/eller bestyrelsesmedlemmer
6. Valg af revisor og revisorsuppleant
7. Forslag
8. Eventuelt

Bestyrelsen opfordrer medlemmerne til at stille op til valg til bestyrelsen

MEDLEMSMØDE

DEN DANSKE ORDBOG – EN FORELØBIG EVALUERING

Onsdag den 28. april 2004 kl. 15.00
Københavns Universitet Amager, lokale 22.1.49

Vi har inviteret
Henning Bergenholtz (Center for Leksikografi, HHÅ)
Christian Becker-Christensen (Nudansk Ordbog, Politikens Forlag)
Henrik Lorentzen (Den Danske Ordbog)

Der vil efterfølgende kunne stilles spørgsmål fra salen.

Efter indlæggene vil der være pause med servering af kaffe og kage , som bestilles hos
Jørgen Schack: schack@dsn.dk

Deltagerne opfordres til at spise middag sammen ude i byen efter generalforsamlingen
(for egen regning).

Vel mødt
Bestyrelsen

Den Danske Ordbog er en helt ny ordbog i seks store bind

Af Henning Bergenholtz

Titlen på dette korte bidrag er taget fra reklamehæftet om den nyudkomne ordbog. Foreløbig har vi det første bind. De fem næste kommer uden tvivl. Om bind seks nu kommer i slutningen af 2004, som en lang række aviser skrev, eller i begyndelsen af 2005, som prospektet om ordbogen angiver, må man afvente. Jeg vælger at lade være med at tro på aviserne. Men for at blive ved aviserne, kan man fastslå, at ordbogen har fået en fremragende modtagelse. Som altid hæfter journalisterne sig ved lemmaselektionen og specielle nye betydninger. Især medtagelsen af pendulordene, som fx *bjørnetjeneste*, er der blevet lagt særligt meget mærke til. Det er ganske vist ikke helt fair, når man sammenligner denne specielle brug af meget få ord med den store mængde af ord, som ordbogen beskriver. Men måske er det alligevel relevant, fordi journalisterne dermed viser, at de forventer, at ordbogen optræder som et hjælpemiddel til produktion af en korrekt og god tekst. I princippet svarer det til følgende beskrivelse af ordbogen i prospektet:

DEN DANSKE ORDBOG er et uundværligt og effektivt opslagsværk for alle, der lægger vægt på en korrekt, præcis og varieret brug af sproget i dagligdagen – på arbejdet og i hjemmet.

En sådan ordbog har som selvangivet genuint formål at hjælpe til en korrekt sprogbrug. Og her er det som bekendt et spørgsmål, hvad der er korrekt. Er en bestemt vending korrekt, når den bruges af et bestemt antal mennesker? Også selv om andre sprogbrugere anser det for ukorrekt eller ligefrem anstødeligt? Man kan her henvise til retssagen om brugen af ordet *racist*, hvor Dansk Sprognævn henviser til en også forekommende mindre nedsættende brug af ordet. Tilsvarende kan man se, at fx tiltalen *luder* ikke er helt ualmindelig blandt visse unge, når de blot vil omtale en pige, de ikke bryder sig særligt om. Ud fra foreliggende belæg ses det, at ordet endda bruges næsten kærligt om en god kvindelig bekendt. Hvad gør nu en brugsordbog med en sådan sprogbrug? Ved præcis disse ord må vi vente på de følgende bind, men beskrivelsen af pendulord og af uofficielle former, som ordbogen kalder dem, viser, at denne ordbog til dels går nye veje. Efter min mening går konceptet ikke nær langt nok. I foredraget på LEDA's generalforsamling vil jeg vise, at ordbogen i en lang række tilfælde som fx ved *bjørnetjeneste* ganske vist fortæller om de forskellige variationer, men den giver ikke klare råd.

Ud over den ret positive modtagelse i aviserne er enkelte læserbreve kommet med en forsigtig kritik, fx mente en læser i Morgenavisen JyllandsPosten 4. nov. 2003, at den nye ordbog er for lille:

I mange år har Politikens Nudansk Ordbog været min faste støtte, når jeg var i tvivl om stavning eller betydning af et ord. Men Nudansk Ordbog har sine begrænsninger: Den har kun ca. 100.000 opslagsord. ... Den nye ordbog er på kun ca. 100.000 opslagsord. Og den vælger i stort omfang de samme ord som Nudansk Ordbog. Den er væsentlig mere grundig end Nudansk Ordbog, især mht. eksempel mne. Men der er ikke mange nye ord.

Den Danske Ordbog, som lægger vægt på, at det er befolkningens eget sprog, der beskrives, møder her en skuffet køber. Læserbrevsskribenten har på samme tid ret og tager grusomt fejl, idet han har været ligeså godtroende som de fleste ordbogsbrugere, der har stolet på omslagsteksternes angivelser af mængden af opslagsord. Følgende citat fra ordbogsprospektet holder ikke, hvad det lover:

DEN DANSKE ORDBOG er med sine omkring 100.000 opslagsord det mest omfattende ordbogs værk over dansk sprog siden Ordbog over det danske Sprog (1918-1956).

Denne udtalelse bliver i foredraget på generalforsamlingen holdt op mod en lang række facts, som ikke alle taler for en bibeholdelse af påstanden. Til gengæld behøver man ikke at følge læserbrevets ros af eksemplerne som Den Danske Ordbogs stærkeste side. De er ganske vist velvalgte, men stærkest står betydningsangivelserne og konstruktionsangivelserne. Denne dom gælder i det mindste, hvis man vælger at følge prospektets udtalelse om ordbogens primære funktion 'hjælp ved produktion af nye tekster' og selv tilføjer funktionen 'hjælp til tekstreception'.

En recensionsartikel med udgangspunkt i Den Danske Ordbog er under udarbejdelse af Henning Bergenholtz og Vibeke Vrang; den vil blive trykt i *Hermes* 33, 2004. En anmeldelse af ordbogen er under forberedelse til *LexicoNordica* 11, 2004.

Anmeldelser af Den Danske Ordbog – en statusrapport

Af Henrik Hovmark

Da første bind af Den Danske Ordbog blev sendt på gaden d. 11. november sidste år, blev ordbogen genstand for en kraftig medieomtale. Selv de æterbårne medier kom i denne omgang på banen, ganske uhørt for en ordbogsudgivelse, og redaktørerne kunne opleves i både tv-avisen og morgenradioen. På årets bogmesse kunne ordbogen også opleves adskillige gange, det ene øjeblik lod redaktørerne sig interviewe af Hans Bischoff, det næste leverede ordbogen stof til en sprogquiz styret af Jørn Lund og med deltagelse af Hans Flemming Kragh, Johannes Møllehave, Peter Poulsen og Georg Metz. Også de trykte medier var naturligvis på pletten, og ordbogen blev omtalt, ofte ganske fyldigt, i alle de landsdækkende aviser samt i Samvirke – og så kan man vist ikke ønske sig mere her i Danmark.

Den umiddelbare, primært æterbårne interesse samlede sig til en afveksling ikke om antallet af engelske låneord i ordbogen og i dansk, men om de forkætrede pendulord. De hurtige medier kræver fokus, underholdningsværdi og hovedsætninger, og *bjørnetjenesten* blev vendt og drejet i lyntempo. Ordbogen blev af både journalister og læserbrevsskribenter beskyldt for at udbrede ”sprogfejl” og for at være medvirkende til misrøgt af det danske sprog. Redaktionens modtræk var ihærdige forsøg på at forklare at ”sproget forandrer sig og altid har gjort det”. En egentlig diskussion af normativitet over for deskription eller af den måde ”sprogfejl” af denne type markeres på i Den Danske Ordbog (ved hjælp af kommentaren *regnes af mange/nogle for ukorrekt*), blev det imidlertid aldrig til. Men dagsordenen var sat, og pendulordene var ofte indfaldsvinkel eller blikfang i de omtaler der kom i den skrevne presse. Her kunne

redaktørerne til gengæld komme bedre til orde og nuancere ikke blot dette spørgsmål, men også andre valg, såsom alternative stavevarianter, det tilgrundliggende tekstkorpus, ordbogstypen (den videnskabelige modersmålsordbog), målgruppe m.v. Det gælder fx Marianne Juhls artikel i Jyllands-Posten d. 11. november, baseret på et interview med Ebba Hjorth, og Nils Bjervigs interview med Ebba Hjorth og Kjeld Kristensen i Bogmarkedet d. 17. november (jeg skal komme nærmere ind på Nils Bjervigs artikel nedenfor). Set i bakspejlet må man på denne baggrund sige at ordbogen har fået en både omfangsrig og ganske nuanceret behandling i den trykte presse.

Egentlige anmeldelser har der indtil videre kun været få af. Den første anmeldelse var John Chr. Jørgensens i Ekstra Bladet allerede d. 9. november, med titlen *Ordbogen der behøves*. John Chr. Jørgensen har i en artikel i *Hermes* (19, 1997) selv peget på at fagbogsanmelderen kan tage i hvert fald tre metoder i brug når en (ord)bog skal anmeldes: 1) den intentionalkritiske metode (lever bogen op til det den direkte eller indirekte påstår at være?), 2) den komparationskritiske metode (er dette et bedre produkt end tidligere eller andre samtidige ordbøger af samme type?) og 3) den testkritiske metode (kan bogen stå distancen hvis jeg udsætter den for en praktisk test?) (Jørgensen 1997:134ff.). Nielsen (2003) taler dels om temporalkritisk metode som svarer til den komparationskritiske metode, dels om funktionel metode som nærmest er en kombination af den intentionalkritiske og den testkritiske metode (Nielsen 2003:33f.). Anstrengelserne kan passende munde ud i en vurdering eller anbefaling til læseren.

Hvad gør John Chr. Jørgensen selv i dette tilfælde? Faktisk forsøger han at nå hele vejen rundt. Han indleder med en indirekte antydning af ordbogens intention, nemlig at der her er tale om en deskriptiv dokumentationsordbog som samtidig ønsker at være vejledende. Eksemplet er *det behøves du ikke* der netop er et af de udtryk som får ovennævnte markering *regnes af mange for ukorrekt*. Han synes at bifalde ordbogens diskrete markering af "god sprogbrug" og betegner det som et "fint demokratisk princip". Derefter sammenligner han med Nudansk Ordbog og konstaterer at Den Danske Ordbog både har langt flere ord og dobbelt så mange sider. Ordbogen udsættes også for en minimal test: Det er trods alt ikke alt man kan finde (fx ikke *bogmesse*) – men "nogle huller må der være". En bemærkning om prisen bliver det også til (han synes trods alt at 3000 kr. er meget), og til slut en ros til layoutet. John Chr. Jørgensen anlægger alt i alt et aktualitetsperspektiv og konstaterer undervejs at dette er "det suverænt bedste tilbud på det nudanske ordbogsmarked", og at "det vil være værket, der behøves af alle, der beskæftiger sig professionelt med vores modersmål". Altså en næsten uforbeholden anbefaling.

Torben Brostrøm anmelder ordbogen på udgivelsesdagen, d. 11. november. Hvor John Chr. Jørgensen faktisk må siges at berøre og vurdere ganske mange ting på meget lidt plads, forpasser Brostrøm sine chancer til trods for at han både har bedre plads og en mere snæver læserskare i Information. Der indledes ganske vist med en kort karakteristik af ordbogen, men Brostrøm går lynhurtigt over til mere generelle betragtninger over det danske sprog og dets seneste udvikling med udgangspunkt i de oplysninger han støder på i ordbogen. Først de engelske låneord, dernæst nymodens staveformer og endelig pendulordene. Diskussionen af det sidste fænomen optager næsten halvdelen af anmeldelsen. Undervejs slår han ned på ordet *anmelde* og gengiver begge betydninger, herunder betydning 2, 'udarbejde og offentliggøre en kritisk vurderende omtale af en aktuel bog, film, teaterstykke o.l.'. Pudsigt nok eftersom der knapt nok er tale om en anmeldelse i dette tilfælde. Typemæssigt karakteriseres ordbogen ikke, der findes ingen overvejelser om brugergrupper og funktion, og heller ingen karakteristik af enkeltelementer, det være sig opslagsord, betydningsbeskrivelser, citater e.l. Det der anmeldes, er ikke Den Danske Ordbog, men derimod det danske

sprogs nuværende tilstand med udgangspunkt i det der åbenbarer sig i Den Danske Ordbogs artikler.

Men Information anmelder på en måde Den Danske Ordbog to gange. I fredags-udgaven d. 21. november er ordbogen nemlig til behandling igen, og denne gang er udgangspunktet en sammenligning med Ordbog over det danske Sprog. Hele to indlæg bliver det til, det ene atter ved Torben Brostrøm, det andet ved Peter Adolphsen.

Torben Brostrøms anden anmeldelse har titlen: *Tre mannakorn. Basse, blondine, bukser – Ordbog med poltergejst, men uden kvajebæk*. Med lukkede øjne sætter Brostrøm fingeren ned tre steder i denne ”nymodens Bibel over de første bogstaver”, og fingeren peger på *basse*, *blondine* og *bukser*. Han tager med andre ord testmetoden i brug. Men i meget personlig og causerende udførelse. Ved det første nedslag, *blondine*, noterer han sig definition og to eksempler i Den Danske Ordbog og sammenligner med Ordbog over det danske Sprog der ikke gør ”meget væsen af blondiner” og kun leverer et litterært citat. Man kan sige at Brostrøm konstaterer en forskel mellem betydning, brug og behandling af ordet *blondine* samt af citatmaterialet i den ældre og den yngre ordbog, men han formulerer det ikke eksplicit og forholder sig ikke til det fagligt. Og det skyldes formentlig at Brostrøms ærinde i lige så høj grad er at være causerende som anmeldende. Det ses i forbindelse med de to følgende nedslag, *bukser* og *basse*, der begge bruges som afsæt for personlige associationer. Brostrøm føler sig næsten overvældet at det store antal faste forbindelser som *bukser* forekommer i, og *basse* minder ham om rekruttiden ved Almegaards Kaserne i 1950’erne. Brostrøm slutter med en konstatering af at Den Danske Ordbog ”har bukserne på. Jeg har ikke fundet spor af kvajebæk”. Altså en anbefaling, men det fremgår ikke på hvilket grundlag anbefalingen hviler. Bortset fra Torben Brostrøms egen person.

Peter Adolphsens indlæg er formuleret som en boksekamp mellem Den Danske Ordbog og Ordbog over det danske Sprog. Den slagkraftige titel lyder: *Uppercut under bæltstedet. Den længe ventede boksekamp mellem De Store Danske Ordbøger*. De næste linjer er ikke mindre dramatiske, heller ikke sprogligt: ”Ordbogs-battle [Skratskratterat] Mine damer og herrer! Højagtelige Fruentimmere og Knøse! Yo, bitches og homies! Det er mig en stor fornøjelse at byde velkommen til den gennem 12 lange år ventede kamp mellem De Store Danske Ordbøger. Den første seriøse udfordrers time er oprunden, ærede publikum! Titanernes kamp skal stå! [Tribunerne koger]”. Adolphsen formår imidlertid at flette en del oplysende stof ind i sin fremstilling (mere end Brostrøm), idet han udnytter bokse-dramatiseringen til at gennemgå en række forskelle og ligheder, styrker og svagheder ved de to ordbøger punkt for punkt. Det første punkt der tages op da gongongen lyder til første runde, er udgivelsesforløbet. Den Danske Ordbog påpeger at den står klar efter kun 12 års produktionstid, i modsætning til Ordbog over det danske Sprogs 38 år med deraf følgende uegale slutresultat. Herefter går det slag i slag, med sammenligninger af oplysningstyper, citater, pris, antallet af opslagsord m.m. Adolphsen udnævner ikke direkte en vinder. Det anbefales at ”investere i den nye på grund af dens større brugervenlighed og nutidighed, men ODS forbliver uundværlig for den professionelle sprogbruger”. Adolphsens artikel er noget for sig, men der er mindst lige så meget anmeldelse i den som i Brostrøms artikler.

Når avisanmeldelserne umiddelbart savner dybde, så hænger det naturligvis sammen med mediet og genren. Som John Chr. Jørgensen også påpeger i artiklen fra 1997, skal avisanmeldelsen både være kort og underholdende og skrives på meget kort tid. Den skal ikke kun fange læsernes opmærksomhed, den skal også kæmpe med stribevis af andre nyheder om overhovedet at blive bragt i avisen. Blikfang og vinkling må der til, enten i form af intellektuelle mannakorn eller svedig boksekamp. John Chr. Jørgensen taler om ”dramatisering og aktualisering”, om ”ordlege”, ”anekdotiske

indslag” og ”direkte læserhenvendelser” som typiske kneb der skal til for at fange læserens opmærksomhed (Jørgensen 1997:141), og det ses også i anmeldelserne af Den Danske Ordbog. Længere beskrivelser og faktuelle oplysninger kommer i anden række – i lighed med redegørelser for den anvendte metode. Ekstra Bladet har forsøgt at give en saglig, informativ anmeldelse til et bredere publikum, mens Information har leveret både en traditionel anmeldelse med indholdsmæssig slagside samt velskrevet underholdning til både den ældre og den yngre generation af professionelle sprogbrugere.

Den Danske Ordbog er også blevet anmeldt af Tonny Hansen i fagbladet Folkeskolen d. 24. november. Anmeldelsen er meget kort og koncentreret, men alligevel interessant idet den afslører en helt anden indfaldsvinkel til Den Danske Ordbogs funktion end de andre anmeldelser. Udgangspunktet er igen Ordbog over det danske Sprog, og Den Danske Ordbog indplaceres som en efterfølger til denne. Indirekte fremgår det at Den Danske Ordbog først og fremmest opfattes som et praktisk redskab til kommunikation for sprogfolk og andre sprogligt interesserede, vel at mærke nu og her, i dagens Danmark. Når funktionen og publikum defineres på denne måde, bliver det også anderledes konkrete ting ordbogen vurderes på. Og her scorer Den Danske Ordbog naturligvis højt i forhold til Ordbog over det danske Sprog. For Tonny Hansen er det ikke et savn at litterære citater er blevet erstattet af nutidige citater fra aviser, ugeblade osv. Ordbogen opleves som overskuelig i både omfang og pris. Layout, typografi og skrifttyper roses fordi det bidrager til at gøre bogen mere letlæst. Det som Den Danske Ordbog roses for, er ganske enkelt dens større brugervenlighed og tilgængelighed, man fristes til at sige ”folkelighed”. Anmeldelsen synes ikke mere velfunderet end de øvrige anmeldelser rent fagligt, men den er langt mere funktionelt orienteret i sin vurdering, og den peger på noget som hele tiden har været en målsætning for projektet, nemlig tilvejebringelsen af en stor dansk ordbog som kan være til nytte for professionelle sprogbrugere, men som også forsøger at komme en bredere brugergruppe i møde. Behandlingen af den grafiske formgivning i Hansens anmeldelse er sigende, for nok roser avisanmeldelserne også Den Danske Ordbogs layout, men lige så meget for dets æstetiske værdi som for dets funktionalitet.

Nils Bjervigs artikel i boghandler- og forlagsbranchens fagtidsskrift Bogmarkedet indtager en særstilling. Som udgangspunkt er der tale om en baggrundsartikel baseret på et interview med de to hovedredaktører, Ebba Hjorth og Kjeld Kristensen. Men spørgsmålene er mere kritiske og dybdeborende end i de øvrige baggrundsartikler, og Bjervig springer også ud af sin rolle et par steder og foretager en vurdering af enkelte ting. Det gælder fx layoutet, men også valensoplysningerne (angivelse af hjælpeverber og præpositionsbrug), der karakteriseres som ”et stort plus”, bl.a. for dem ”der ikke har dansk som modersmål”. Artiklen afsluttes med en generel anbefaling af ordbogen, men indeholder dog ikke en egentlig undersøgelse baseret på fx sammenligning eller test. Til gengæld er det her man får det bedste indtryk af ordbogens intention samt ikke mindst de specifikke leksikografiske valg som denne intention har udmøntet sig i. Der indledes således med en solid præsentation af ordbogen, først med gengivelse af kernen i artiklen *dansk*, derefter med uddybning af ordbogsgenren (videnskabelig dokumentationsordbog, modersmålsordbog, efterfølger til Ordbog over det danske Sprog). Dernæst diskuteres det empiriske grundlag, dvs. ordbogens tekstkorpus, og herunder ikke mindst hvilket dansk man dermed kan sige at ordbogen dokumenterer (redaktørerne fremhæver at man har forsøgt at favne bredt, både alment sprog og fagsprog, offentligt sprog og privat sprog, skriftsprog og talesprog; til gengæld rummer ordbogen ikke dialektalt sprog eller regionalismer). Dernæst tages diskussionen om lemmaselektionen op, herunder antallet af engelske låneord, inklusive sprogpolitisk perspektivering. Som

noget meget centralt diskuteres målgruppen, der er blevet defineret bredt, idet ordbogen har haft det som sin hensigt også at tilgodese ”ikke-professionelle sprogbrugere”, og denne målgruppediskussion kobles til en karakteristik af grafisk formgivning samt korpus’ sammensætning. Der afsluttes med en diskussion af normativitet over for deskription og redaktionens fortolkning af kommissoriets bud om at ordbogen skal være både deskriptiv og vejledende. Bjervigs artikel tager imidlertid ikke skridtet fuldt og vurderer ordbogen eller dens intentioner som helhed, og den bygger derudover på interview med redaktørerne. Den kan derfor ikke karakteriseres som en egentlig anmeldelse.

Sammenfattende kan man sige at modtagelsen af Den Danske Ordbog i pressen har været meget positiv. Det er dog også klart at anmeldelserne ikke går særlig meget i dybden. Behandlingen er stikprøvevis og i nogle tilfælde meget subjektiv, og det der behandles, er først og fremmest den traditionelle topscorer i ordbogsanmeldelser, nemlig lemmabestanden (jf. Nielsen 2003:28, Bergenholtz 2003:21ff.). Betydningsdefinitioner og citatmateriale får dog også en vis opmærksomhed, ligesom faktuelle oplysninger og baggrundsstof (ordbogens historie, finansiering, pris osv.) berøres. Overordnet må man dog sige at man får lige så meget information og undertiden også flere kritiske indfaldsvinkler til ordbogen i de længere baggrundsartikler. Det gælder fx ovennævnte artikler af Marianne Juhl og Nils Bjervig. Interessen for lemmabestanden er lige så dominerende i baggrundsartiklerne: Hvilke ord er med, og hvorfor? Men behandlingen går mere i dybden (fx diskussionen af lemmaselektionen i Juhls artikel og den empiriske basis hos Bjervig). Det er altså baggrundsartiklerne man skal gå til hvis man som læser vil have den mest dækkende beskrivelse af ordbogens type, intention, selvforståelse og (til en vis grad) leksikografiske principper (jf. Nielsen 2003:33). Til gengæld kommer hverken anmeldelser eller baggrundsartikler (med Bjervigs artikel som en delvis undtagelse) ind på de mere smalle, grammatiske eller leksikografiske spørgsmål, hvilket næppe er overraskende i betragtning af at der er tale om avisartikler. Dette adskiller avisartiklerne fra anmeldelser i fagtidsskrifter (jf. Bergenholtz 2003:21).

Dette giver stof til eftertanke. Avisgenren giver tilsyneladende meget dårlige muligheder for oplysende og metodisk eksplicite anmeldelser af ordbøger sådan som markedet og den redaktionelle linje ser ud i dag. Til gengæld – og heldigvis – har Den Danske Ordbog haft mulighed for at komme til orde i de længere baggrunds- og interviewartikler. Men disse artikler er jo netop baggrundsartikler og ikke anmeldelser. Læseren får især i baggrundsartiklerne mulighed for at få et godt indblik i ordbogens intention, men ikke en egentlig vurdering af hvordan disse intentioner er søgt udmøntet i praksis, eller om produktet kan siges at leve op til intentionerne, især ikke hvad angår mere konkrete leksikografiske valg. Fx er det kun Bjervigs tekst der tager Den Danske Ordbogs valensangivelser op til behandling. Dette er ellers et helt nyt element som kunne danne udgangspunkt for en diskussion af både intention, målgruppe, faglig og leksikografisk behandling samt grafisk formgivning.

En mere kritisk og veldokumenteret faglig bedømmelse af Den Danske Ordbog savnes altså, men den er på vej. Fx blev spørgsmålet om normativitet over for deskription taget op af både Frans Gregersen og Niels Davidsen-Nielsen ved et møde i Selskab for Nordisk Filologi i København d. 19. februar i år. Spørgsmålet er interessant, især når det gælder en ordbog der har stræbt efter det deskriptive, og som har sat en ære i at markere afvigelser i forhold til Retskrivningsordbogen på forskellig vis, men som alene i kraft af sin solide røde lærredsindbinding med guldtryk, løver og trane vil blive opfattet som en mere eller mindre officiel sproginstans. Den Danske Ordbog vil uundgåeligt blive brugt som en autoritet, ganske som Ordbog over det danske Sprog er

blevet det igennem et halvt århundrede. Hvor man før har lagt definitionerne i Ordbog over det danske Sprog eller Nudansk Ordbog til grund for opfattelsen af et begreb, vil man i fremtiden begynde at kigge i Den Danske Ordbog. Faktisk er man begyndt. Ikke kun i fagkredse, fx i Sproghjørnet i Politiken. En dommer ved byretten i Viborg frikendte således for nylig en mand for at have overtrådt politivedtægten ved at bruge ordet *båtnakke* om en betjent. I dommerens begrundelse hedder det: "Det pågældende ord findes ikke umiddelbart kendt og er således heller ikke kendt som et ukvemsord, hvorfor tiltaltes anvendelse af ordet i den pågældende situation ikke er en overtrædelse af politivedtægten". *båtnakke* er ganske rigtigt ikke medtaget i hverken Nudansk Ordbog eller Retskrivningsordbogen, men ordet findes i Den Danske Ordbog, så nu håber politiet i Viborg på at statsadvokaten vil anke byrettens afgørelse til landsretten (B.T., 12. februar 2004)!

Den detaljerede leksikografiske kritik af Den Danske Ordbog er også sat i søen. Ordbogen vil blive anmeldt i et kommende nummer af Danske Studier, ligesom den bliver evalueret på LEDAs medlemsmøde d. 28. april, hvor repræsentanter for ordbogen vil blive konfronteret med oplæg fra Henning Bergenholtz og Christian Becker-Christensen fra Politikens Forlag.

Litteratur:

Adolphsen, Peter 2003: "Uppercut under bælttestedet. Den længe ventede boksekamp mellem De Store Danske Ordbøger", i: *Information*, 21. november 2003.

Bergenholtz, Henning 2003: "Ordbogsanmeldelser i LexicoNordica", i: *LexicoNordica* 10, 7-26.

Bjervig, Nils 2003: "Tre øre pr. opslagsord", i: *Bogmarkedet* 28, 2003.

Brostrøm, Torben 2003a: "Bjørnetjenester. Det danske tungemål, som det tager sig ud og lyder i perioden siden 1950 – første bind af Den Danske Ordbog", i: *Information*, 11. november 2003.

Brostrøm, Torben 2003b: "Tre mannakorn. Basse, blondine, bukser – ordbog med poltergejst, men uden kvajebæk", i: *Information*, 21. november 2003.

Hansen, Tonny 2003: "Den danske ordbog Bind 1 A-D", i: *Folkeskolen*, 24. november 2003.

Juhl, Marianne 2003: "Ordbog: De levende ord", i: *Jyllands-Posten*, 11. november 2003.

Jørgensen, John Chr. 1997: "Lille håndbog i nudansk anmelderi", i: *Hermes* 19 (1997), 133-146.

Jørgensen, John Chr. 2003: "Ordbogen der behøves", i: *Ekstra Bladet*, 9. november 2003.

Nielsen, Sandro 2003: "Anmeldelse af ordbøger", i: *LexicoNordica* 10, 27-44.

En oversigt over presseomtalen af Den Danske Ordbog kan ses på Det danske Sprog- og Litteraturselskabs hjemmeside på adressen: http://www.dsl.dk/ddo_litteratur.html.

CorDiale - nyt talesprogs-korpus på nettet

CorDiale er et nyt, søgbart korpus af samtaler med dialekttalende danskere fra alle egne af landet. CorDiale består af 170 transskriberede interview hentet i arkivet ved Afdeling for Dialektforskning (AfD), Nordisk Forskningsinstitut, Københavns Universitet. Korpuset er netop blevet offentligt tilgængeligt på internettet på adressen

www.id.cbs.dk/~pjuel/cgi-bin/CorDiale/index.cgi

CorDiale kan også nås via et link på Afdeling for Dialektforskning's hjemmeside:

www.hum.ku.dk/dialekt/

Teksterne i CorDiale er indsamlet i perioden 1934-1994, men de fleste interview er foretaget efter 1970'erne. De fleste informanter er født 1870-1905, og teksterne rummer således unikke prøver på ældre dansk talesprog. Teksterne er transskriberet til rigsmålets ortografi og er derfor umiddelbart tilgængelige for enhver. CorDiale består i øjeblikket af ca. 1 mio. løbende ord, men det er håbet at basen løbende vil blive udvidet med flere tekster fra Afdeling for Dialektforskning's arkiv.

CorDiale giver mulighed for at studere dansk talesprog, men teksterne rummer også en mængde oplysninger af kulturhistorisk art. Informanterne fortæller om deres dagligdag, om gamle håndværk, om de arbejder de har været med til, fx høst, bagning eller fiskeri. Ud over disse beskrivelser af håndværk, arbejdsgange og traditioner rummer teksterne også en række "gode historier", beretninger om personlige oplevelser af mere dramatisk karakter, fx en ildebrand eller en jagttur.

Søgemaskinen i CorDiale åbner op for et væld af søgemuligheder, både for den sprogligt og den kulturhistorisk interesserede. Man kan begrænse sin søgning, fx geografisk, emnemæssigt eller tidsmæssigt. Man kan søge efter tekster der omhandler et bestemt emne, fx slagting, bryllup eller høhøst. Og man kan benytte såkaldte regulære udtryk (*regular expressions*). Det sidste giver fx mulighed for interessante sproglige søgninger. Hvis man skriver *_brænde[nt]_* i søgefeltet (dvs. med mellemrum før og efter søgeudtrykket), vil søgemaskinen således returnere både hunkøns- og intetkønsformer af ordet *brænde*. Hvis man søger på *_og hed_*, vil man blive præsenteret for eksempler på at *og* i dialekterne kan variere med *der* i forbindelser som *der var ikke noget og hed weekend eller noget*.

Man kan læse mere om tekster, emner, lokaliteter, transskription osv. ved at klikke på knappen Introduktion på CorDiale's hjemmeside. Her findes også en søgevejledning, herunder en oversigt over regulære udtryk.

Indlæsningen af teksterne er blevet ledet af Karen Margrethe Pedersen, Afdeling for Dialektforskning, og søgemaskinen er udarbejdet af Peter Juel Henriksen, Institut for Datalogivistik, Handelshøjskolen i København.

Har man spørgsmål, kan man henvende sig til Afdeling for Dialektforskning, Københavns Universitet, 35 32 85 00, dialekt@hum.ku.dk

Henrik Hovmark

10. MØDE OM UDFORSKNINGEN AF DANSK SPROG

Torsdag den 7. oktober - fredag den 8. oktober 2004
Nordisk Institut, Aarhus Universitet

Med inspiration i de svenske "Sammankomster för svenskans beskrivning" arrangeredes i 1986 det første møde om udforskningen af dansk sprog. Vi har nu fornøjelsen at kunne indbyde til 10. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog.

Foredrag modtages inden for alle discipliner af dansk sprogforskning. Også beskrivelser af igangværende projekter er meget velkomne. Der afsættes 30 minutter pr. foredrag inkl. diskussion (20 min. plus 10 min.).

Der vil blive serveret frokost torsdag og fredag samt festmiddag torsdag aften. Gebyret for konferencen er 625,- kr.

Tilmelding til konferencen skal ske senest 25. april 2004. Tilmelding samt alle skriftlige henvendelser om mødet i øvrigt rettes til Peter Widell, Nordisk Institut, Niels Juelsgade 84, 8200 Århus N, e-mailadresse norwidell@hum.au.dk.

2. rundskrivelse med nærmere oplysninger om mødet samt blanket til endelig tilmelding vil blive udsendt inden sommerferien.

Peter Widell og Mette Kunøe

Summer School Master Class - Lexicography

A training workshop in lexicography and lexical computing, Copenhagen, Denmark
6-20 August 2004.

Trainers: Sue Atkins, Adam Kilgarriff, Michael Rundell.

Bringing together lexicographers, linguists, computer scientists, project computer officers, translators and terminologists for hands-on training in creating, managing and exploiting lexical data. The course will be held at the Copenhagen Business School, located in Frederiksberg, just minutes from downtown Copenhagen.

The workshop is for people with skills in one or more of the three disciplines involved (lexicography, linguistics, computer science) who want to learn about the aspects of the other subjects which affect their work and interests. We will cover state-of-the-art lexicographic practice, theoretical linguistic input to lexicography, and computer technologies such as parsing, collocation-finding and word sense disambiguation, and how they can be used for lexicography. These topics increasingly form part of the work both of professional lexicographers and language technologists.

Ovenstående er klippet fra kursets hjemmeside af redaktionen på vegne af Arnt Lykke Jakobsen, ÅU studieleder, CBS. Man kan læse mere om arrangementet på

<http://www.cbs.dk/departments/langcen/summerschool.shtml>